

УДК 159.92: 304.:96.

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2024.20.5>

ЛЮДИНО-ТВАРИННА ВЗАЄМОДІЯ ЯК РЕСУРС

Олена Чернілевська-Ісайко

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна, 65113

gen.psychology@onu.edu.ua

В статті концептуалізовано проблематику вивчення психологічних ресурсів та особливостей взаємодії з тваринами. Узагальнений зміст наукових понять, які розкривають проблему особливостей психологічних ресурсів особистості при людино-тваринній взаємодії. Показано, що оскільки в умовах певної діяльності або процесу взаємодії до психологічних ресурсів можна віднести її лікувальну дію, почуття, що виникають, здатність регулювати рівень стресу, то взаємодія з тваринами може знімати стрес, нормалізувати роботу нервової системи, сприяти гармонізації міжособистісних стосунків. Встановлено, кореляційні зв'язки між проблемно-орієнтованою копінг-стратегією, емоційно-орієнтованою копінг-стратегією, орієнтацією на уникнення, відволікання та соціальну підтримку. Було встановлено, що здатність кінологів впоратися зі складними життєвими подіями та відновлюватися після стресу сприяє дії копінгів орієнтованих на вирішення проблеми та контролю над власними переживаннями. Виявлено кореляційний взаємозв'язок між показником часової перспективи та емоційно-орієнтованою копінг-стратегією і соціальною підтримкою, орієнтацією на уникнення. Було встановлено зворотній кореляційний взаємозв'язок між показником рівня прокрастинації та емоційно-орієнтованою копінг-стратегією, орієнтацією на уникнення, відволікання, а також прямий з соціальною підтримкою. Виявлено, що кінологи в стресових для них умовах намагаючись витіснити небажані думки, емоції або знаходити виправдання для того, щоб захистити себе, тому можуть відкладати все на потім, а також придушувати негативні складні переживання.

Показано, що також існує кореляційні взаємозв'язки між лікувальною дією людино-тваринної взаємодії, здатністю регулювати рівень стресу, рівнем емоційної рівноваги, показником диспозиційного оптимізму, розумінням зв'язку між людиною, твариною і довкіллям і почуттями при роботі з собаками. Виявлено, що ресурсна модель при людино-тваринній взаємодії у кінологів включає 5 компонентів: «проблемно-унікаюча орієнтація завдяки зв'язку між людиною і тваринами», «лікувальна дія людино-тваринної взаємодії», «захисна дія людино-тваринного зв'язку», «почуття, віра, і людино-тваринна взаємодія» і «додаткові ресурси».

Ключові слова: психологічні ресурси, копінг-стратегії, прокрастинація, людино-тваринна взаємодія, життєва подія, кінологи, часова перспектива, диспозиційний оптимізм, резильєнтність.

Постановка проблеми. Вітчизняні та зарубіжні психологи неодноразово звертали ся до проблеми життєвих ресурсів особистості, незважаючи на те, що вони донедавна не потрапляли у фокус психологічних досліджень. Проте життєві ресурси досить часто використовувалися дослідниками при вивченні різних проявів діяльнісної активності людини. В сучасних умовах будь-яка діяльність вимагає ще більшої активності, енергійності від людини, тобто витрачання психологічних ресурсів. З іншого боку певна робота або взаємодія може слугувати джерелом накопичення цих ресурсів. Саме тому, актуальним постає розгляд особливостей психологічних ресурсів при людино-тваринній взаємодії.

Мета статті: виявлення особливостей людино-тваринної взаємодії як психологічних ресурсів.

Завдання:

1. Розглянути погляди на психологічні ресурси та особливості людино-тваринної взаємодії.

2. Виявити особливості психологічних ресурсів при людино-тваринній взаємодії.

Так, згідно з диспозиційним підходом психологічні ресурси особистості розглядаються через оцінку рівня розвитку психологічних характеристик, що визначають імовірність успішної адаптації людини та діапазон умов, до яких вона може пристосуватися. Представники цього підходу зазначали, що у людини є певні риси особистості або стійкі особистісні утворення, що допомагають їй у процесі саморегуляції та забезпечують найбільш позитивні результати (поліпшення здоров'я, досягнення психологічного здоров'я, подолання труднощів) при подоланні труднощів [1].

Як ресурси в даному випадку вчені визначають оптимізм, резиліентність, резилентність, відчуття зв'язності тощо. В рамках цього підходу, диспозиційний оптимізм розглядається як когнітивна установка, що включає генералізовані очікування щодо майбутнього або тенденцію індивіда вірити в те, що в майбутньому на нього чекає більше хороших подій, ніж поганих.

Водночас згідно з диспозиційним підходом резиліентність проявляється через провідну роль активної життєвої позиції людини в підтримці власної життєздатності адаптуватися та трансформуватися, набуваючи після стресів нових корисних властивостей [2].

При цьому згідно з диспозиційним підходом відчуття зв'язування або розуміння зв'язку між тваринами, людиною та довкіллям може виступати важливим ресурсом і позитивно впливати на психологічне, фізичне здоров'я людини, допомагати впоратись зі стресом.

Аналізуючи інтегральні концепції ресурсів, зазначимо, що вони актуалізують уявлення про особистісний потенціал, що дає змогу описати структурно-динамічну модель ресурсів особистості, що формується під впливом життєвих завдань і контекстів діяльності, наприклад під час людино-тваринної взаємодії.

В свою чергу, в рамках інтегральної концепції ресурсів, розуміння часової перспективи засноване на ідеї про те, що увага людини розподіляється між завданнями, тобто чим більше уваги людина приділяє якомусь завданню у певний проміжок часу (минуле, теперішнє або майбутнє), тим менше ресурсу – часу залишається на інші. У разі сприйняття часу увага розподіляється між двома завданнями: процес опрацювання інформації, не пов'язаний із часом та когнітивний таймер, який обробляє інформацію про час. У тих випадках, коли виконання завдання вимагає найбільших зусиль з боку когнітивного таймера, людина суб'єктивно сприймає часовий проміжок як більш швидкий [3].

В рамках інтегральних концепцій ресурсів можливо розглядати і поняття прокрастинації як компонент, що включається до структури діяльності особистості та заміщає регулятивний компонент у структурі цієї діяльності, тобто прокрастинація є протилежним полюсом здатності людини контролювати власну активність у перебігу її прояву та відображає особливості функціонування особистісної саморегуляції.

Згідно з цим підходом, людино-тварина взаємодія може розглядатися як ресурс, що сприяє відновленню та покращенню психологічних станів особистості, реабілітації після перенесення травматичних та стресових подій, а також допомагає адаптуватися у навколишньому середовищі.

Представники типологічного підходу відносять до психологічних особливостей здатність до різного рівня адаптації або розвитку, тобто властивостей, що підвищують або знижують ризик дезадаптації за рахунок життєстійких, продуктивних і ефективних стратегій подолання стресу.

В рамках цього підходу, копінг-стратегії як психологічний ресурс, це певні типи цілеспрямованої соціальної поведінки, що дає змогу впоратися з важкою життєвою ситуацією або способи адекватні особистісним особливостям і ситуації, усвідомлені стратегії дій, що допомагають людині справлятися з життєвими труднощами [6].

Згідно з діяльнісним підходом, психологічні ресурси розглядають як швидке та правильне використання знань, досвіду, особистих якостей, збереження самоконтролю та здатність перебудовувати діяльність за появи непередбачуваних перешкод, тобто це певні можливості людини в умовах відповідної діяльності. До числа умов, що психологічних ресурсів в умовах певної діяльності або процесу взаємодії, відносять: лікувальну дію діяльності, почуття, що виникають під час взаємодії в процесі діяльності, здатність регулювати рівень стресу [4].

Так, в рамках діяльнісного підходу зазначається, що взаємодія з тваринами може знімати стрес, нормалізувати роботу нервової системи, психіки в цілому, сприяти гармонізації міжособистісних стосунків. Водночас контакти з тваринами є додатковим каналом взаємодії особистості з навколишнім світом, сприяючим як психічної, так і соціальної її реабілітації. Представники діяльнісного підходу вказували, що за рахунок взаємодії з тваринами людина може задовольнити наступні потреби: потребу в компетентності, що виражається формулою «я можу»; потребу в реалізації свого внутрішнього потенціалу, тобто потребу бути значущим для інших, представленим в їх житті і в їх особистості [5].

Необхідно зазначити, що згідно з цим підходом діяльність або взаємодія може виступати психологічним ресурсом обистості, тобто спілкування з тваринами надає можливості особистості розмірковувати, оцінювати, співставляти, робити певні висновки, приймати необхідні рішення, обмірковувати різні способи поведінки, щоб мобілізувати власні сили і можливості для досягнення визначеної мети у діяльності, а також у регуляції рівня стресу за рахунок почуттів, що виникають під час такого спілкування.

Результати дослідження. У дослідженні взяли участь кінологи з професійним стажем та студенти, вибірка включала 87 випробуваних жіночої та чоловічої статі віком від 17–55 років. Особливості професії респондентів дали можливість встановити особливості психологічних ресурсів при людино-тваринній взаємодії. Так, згідно даних емпіричного дослідження у респондентів виявлений прямий кореляційний взаємозв'язок між проблемно-орієнтованою копінг-стратегією з такими копінг-стратегіями, як емоційно-орієнтованою, орієнтованою на уникнення, відволікання та соціальну підтримку ($r = 0,726$, $r = 0,890$, $r = 0,543$, $r = 0,799$, $p > 0,01$), які також корелюють між собою на рівні $p > 0,01$, тобто кінологи будучи спрямовані на вироблення якогось плану дій і подальшого проходження його при виникненні стресової ситуації, починають більше контролювати власні переживання, відокремлюючи негативні почуття, що може виражатися через прагнення позбутися виниклої ситуації і піти з неї або через захист себе від проблем за рахунок відволікання на щось інше, або через прагнення знайти в соціумі будь-яку інформаційну, матеріальну або емоційну допомогу.

Дані проведеного дослідження показують, що у респондентів існує прямий кореляційний взаємозв'язок між показником резиліентності та показниками проблемно-орієнтованого та емоційно-орієнтованого копінгів ($r = 0,368$, $p > 0,01$ та $r = 0,227$, $p > 0,05$), тобто здатність кінологів впоратися зі складними життєвими подіями та відновлюватися після труднощів чи стресу сприяє формуванню та дії копінгів орієнтованих на вирішення проблеми та контролю над власними переживаннями для того, щоб подолати стрес.

Отримані дані показують, що між показником часової перспективи та емоційно-орієнтованою копінг-стратегією і соціальною підтримкою існує зворотній кореляційний взаємозв'язок, а з орієнтацією на уникнення – прямий кореляційний взаємозв'язок

($r = -0,258$, $r = 0,247$ та $r = -0,266$, $p > 0,05$), тобто певна темпоральна орієнтація, а саме життя у теперішньому (було виявлено раніше) у респондентів сприяє відкиданню власних почуттів, бажанню їх контролювати та придушенню їх, щоб адаптуватися до ситуації. Водночас така орієнтація може призвести до бажання уникнути проблеми, що виникла або загалом обставин життя (всі стресові фактори, що пов'язані з війною) наприклад, як змиритися з ситуацією, прийняти її як неминучу, вчитися співіснувати з новими обставинами, які неможливо розв'язати об'єктивно, приймаючи їх як частину свого життя, що і буде виражатися у фаталістичному або гедоністичному сьогоденні. Нарешті, орієнтація на життя у теперішньому спонукає респондентів відмовитись від соціальної підтримки, щоб вирішити все самостійно бо не все так погано або із-за бажання уникнути проблеми.

Було виявлено, що виявлений зворотній кореляційний взаємозв'язок між показником рівня прокрастинації та такими копінгамі, як емоційно-орієнтований, орієнтований на уникнення, відволікання ($r = -0,311$, $r = -0,384$, $p > 0,01$ та $r = -0,238$, $p > 0,05$), а також прямий з соціальною підтримкою ($r = 0,309$, $p > 0,01$), тобто оскільки респонденти виконують все вчасно вони намагаються за ради цього не відволікатися на власні почуття та емоції, тому все ж таки не уникають проблему, а готові з нею зустрітися та вирішити, і звісно не відволікаються на інші справи та події. Проте, прояв прокрастинації, тобто відкладання вирішення проблеми або виконання певної дії тощо – це поклик до залучення соціальної підтримки, щоб надавалась додаткова інформація, або надавалась емоційна та матеріальна допомога з боку оточення.

Зазначимо, що встановлено, що показник захисного копіngu має прямий кореляційний взаємозв'язок з показником рівня прокрастинації ($r = 0,404$, $p > 0,01$) та зворотній кореляційний взаємозв'язок з показником емоційно-орієнтованого копіngu ($r = -0,226$, $p > 0,05$), тобто кінологи намагаючись витіснити небажані думки або емоції у підсвідомість або знаходити виправдання для того, щоб захистити себе в стресових для них умовах можуть відкладати все на потім, а також придушувати негативні складні переживання, намагаючись їх контролювати.

Емпіричне дослідження показало, що існує прямий кореляційний взаємозв'язок між регуляцією рівня стресу та розумінням зв'язку між людиною, твариною і довкіллям з лікувальною дією людино-тваринної взаємодії ($r = 0,583$ та $r = 0,315$, $p > 0,01$), де при цьому між регуляцією рівня стресу та розумінням зв'язку між людиною, твариною і довкіллям також є кореляційний взаємозв'язок ($r = 0,277$, $p > 0,01$), тобто кінологи за рахунок взаємодії з собаками-колегами мають можливість лікувати себе, накопичувати ресурси тощо за рахунок чого регулюється їх рівень стресу і саме тому вони розуміють, що є зв'язок між людиною, тваринами та довкіллям і він дуже важливий. Окрім цього, встановлено, що лікувальна дія людино-тваринної взаємодії має зворотній кореляційний взаємозв'язок з рівнем прокрастинації ($r = -0,253$, $p > 0,05$), тобто у кінологів взаємодія з собаками надає можливість відновлюватись після стресових ситуацій, тому роблять все вчасно і відкладання справ на потім для накопичення ресурсів їм не притаманно.

Отримані дані показують, що показник регуляції рівня стресу має прямий кореляційний взаємозв'язок з диспозиційним оптимізмом та емоційною рівновагою ($r = 0,259$, $p > 0,05$ та $r = 0,277$, $p > 0,01$), тобто у кінологів емоційна рівноваженість та позитивні очікування щодо майбутнього сприяють тому що вони краще регулюють рівень стресу, схильні до активних дій і володіють більш ефективними стратегіями подолання труднощів.

Згідно даних емпіричного дослідження, у респондентів існує прямий кореляційний взаємозв'язок між соціальною підтримкою, як копінг стратегією та емоційною рівновагою ($r = 0,224$, $p > 0,05$), тобто отримання інформаційної, матеріальної та емоційної підтримки надає можливість кінологам зберігати емоційну рівновагу. Водночас виявлено, що між

показником емоційної рівноваги та рівням прокрастинації існує зворотній кореляційний взаємозв'язок ($r = -0,546$, $p > 0,01$), тобто знаходячись в спокійному, урівноваженому емоційному стані респонденти намагаються все виконувати вчасу. Нарешті, встановлено прямий кореляційний взаємозв'язок між емоційною рівновагою та почуттями при роботі з собаками ($r = 0,261$, $p > 0,05$), тобто тепло та прийняття, зменшення відчуття тривоги, покращення настрою, відсутність відчуття самотності та підвищення самооцінки при роботі з собаками сприяє тому, що респонденти знаходяться у стані емоційної рівноваги.

Водночас за результатами факторного аналізу створена ресурсна модель людино-тваринної взаємодії, яка пояснює 65,729% усієї мінливості емпіричних даних та складається із 5 компонентів:

Перший компонент, який пояснює 26,785% мінливості показників, здебільшого визначається такими копінг-стратегіями, як: орієнтація на уникнення (вага 0,933), проблемно-орієнтована (вага 0,848) та орієнтацією на відволікання (вага показника 0,836), а також рівнем регуляції стресу (вага 0,785) і розумінням наявності зв'язку між людиною, тваринами та довкіллям (вага 0,846). Меншою мірою зміст першого компонента пояснюють показники рівня прокрастинації (вага -0,461) і часової перспективи (вага 0,396). Водночас даний компонент включає емоційно-орієнтовану копінг-стратегію (вага 0,206) і соціальну підтримку (вага 0,215), захисні копінг-стратегії (вага 0,279) і показник емоційної рівноваги (вага 0,276). Зважаючи на це, можна висловити припущення, що перший компонент відображає намагання в складних, засмучуючих або стресових ситуаціях регулювати рівень стресу за рахунок уникнення проблеми у разі неможливості її розв'язати завдяки зв'язку між людиною, тваринами та довкіллям і назвати його «проблемно-унікаюча орієнтація завдяки зв'язку між людиною і тваринами».

Другий компонент пояснює 14,914% емпіричної інформації і визначається практично регуляцією рівня стресу (вага 0,686) та лікувальною дією людино-тваринної взаємодії (вага 0,660), показником емоційної рівноваги (вага 0,542) та прокрастинації (вага -0,515). Меншою мірою зміст другого компонента складають показник резилієнтності (вага 0,480) та диспозиційного оптимізму (вага 0,422), а також проблемно-орієнтована копінг-стратегія (вага 0,335) і розумінням наявності зв'язку між людиною, тваринами та довкіллям (вага 0,337). Водночас даний компонент включає орієнтацію на уникнення (вага 0,226) і соціальну підтримку (вага 0,277), часову перспективу (вага 0,292). Отже, другий компонент можна назвати «лікувальна дія людино-тваринної взаємодії».

Третій компонент поєднує захисні копінг-стратегії (вага 0,600) та показник розумінням наявності зв'язку між людиною, тваринами та довкіллям (вага 0,535). Зміст третього чинника меншою мірою також пояснюють показник рівня прокрастинації (вага -0,445), лікувальної дії людино-тваринної взаємодії (вага 0,420) та емоційної рівноваги (вага 0,410). При цьому даний компонент включає також показник рівня регуляції стресу (вага 0,347) та часову перспективу (0,232). Зважаючи на значення факторних навантажень, компонент Кінологи-Ф3 пояснює 9,314% інформації, що міститься в емпіричних даних і відображає витіснення болючих спогадів, емоцій, травматичного досвіду або знаходження виправдання за рахунок людино-тваринному зв'язку. Ми вважаємо, що його можна назвати «захисна дія людино-тваринного зв'язку».

Компонент Кінологи-Ф4 складається передусім з показників почуттів, що виникають при взаємодії з собаками (вага 0,694), а також додатковими ресурсами (вага 0,429) і емоційною рівновагою (ваговий коефіцієнт 0,415). Менший вклад у показників: розумінням наявності зв'язку між людиною, тваринами та довкіллям (ваговий коефіцієнт 0,289), резилієнтністю (ваговий коефіцієнт 0,293), диспозиційним оптимізмом (навантаження 0,237) і захисними копінг-стратегіями (вага 0,293). Відсоток дисперсії, що пояснюється цим

компонентом, становить 8,096%. Оскільки домінуючими в цьому компоненті постають почуття, що відчувають респонденти при взаємодії з собаками і значущість взаємодії з родиною і власної віри, як додаткових ресурсів, що формує емоційну рівновагу, четвертий компонент можна назвати «почуття, віра, і людино-тваринна взаємодія».

П'ятий компонент об'єднує три показники, а саме: додаткові ресурси (з навантаженням 0,678), показником почуттів, що виникають при взаємодії з собаками (із додатним навантаженням 0,576) та рівнем резиліентності (вага 0,441). Відсутність різниці у знаках та зміст показників вказують на те, що компонент Кінологи-Ф5 можна назвати «додаткові ресурси», що включають можливість відновлюватись після дії стресорів або долати перешкоди завдяки вірі в себе, в друзів, колег, ЗСУ, в Бога та звісно в свого друга-колегу собаку тощо або взаємодії з сім'єю. Його пояснювальна сила складає 6,621%.

Таким чином, були виявлені особливості психологічних ресурсів при людино-тваринній взаємодії, а саме встановлено кореляційні зв'язки між показниками таких копінг-стратегій, як проблемно-орієнтованої, емоційно-орієнтованої, орієнтованої на уникнення, відволікання та соціальну підтримку і показником резиліентності, часової перспективи, рівням прокрастинації, лікувальної дії людино-тваринної взаємодії, здатністю регулювати рівень стресу, рівням емоційної рівноваги, показником диспозиційного оптимізму, розумінням зв'язку між людиною, твариною і довкіллям і почуттями при роботі з собаками. При цьому ресурсна модель людино-тваринної взаємодії у кінологів включає 5 компонентів: «проблемно-унікаюча орієнтація завдяки зв'язку між людиною і тваринами», «лікувальна дія людино-тваринної взаємодії», «захисна дія людино-тваринного зв'язку», «почуття, віра, і людино-тваринна взаємодія» і «додаткові ресурси».

Висновок. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Перспективним вбачається подальше вивчення окремо кожного із перерахованих компонентів ресурсної моделі при людино-тваринній взаємодії осіб, робота яких не пов'язана з таким типом взаємодії, щоб побачити різні боки взаємодії між тваринами та людиною як важливого ресурсу при регуляції стресу. Також необхідно більш детальне вивчення впливу людино-тваринної взаємодії на накопичення психологічних ресурсів у спеціалістів екстремальних професій, військових, соціальних працівників, медиків та психологів.

Список використаної літератури

1. Ващенко І.В., Іваненко Б.Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. *Проблеми сучасної психології. Випуск 40*. 2018. С. 33–49.
2. Кіреєва З.О., Швайкін С.А., Балан М.А. Детермінанти й особливості адаптації та психічних ресурсів людини під час повномасштабного вторгнення. *Український психологічний журнал*. 1(19)С. 60–82.
3. Ларіна Т.О. Модель соціально-психологічних ресурсів життєздатності особистості в структурі психологічного благополуччя людини. *Тези доповідей IX-тих Гротівських читань «Ракурси психологічного благополуччя особистості», (9 червня 2017 року)*. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. С. 80–85.
4. Мартинюк Ю.О. Мотиваційні ресурси психологів в умовах воєнного стану. *Науковий журнал з соціології та психології "Габітус". Секція: Психологія особистості. Вип. 49*, 2023. С. 129–133.
5. Психологічні ресурси особистості: соціально-психологічний зміст. Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2019. 87 с.
6. Родіна Н.В., Бірон Б.В. Копінг-поведінка аномічної особистості. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. 2012. Т. 14 (1). С. 298–305.

THE HUMAN-ANIMAL INTERACTION AS A RESOURCE**Olena Chernilevska-Isaiko***I. I. Mechnikov Odesa National University,
2, Dvoryanska str, Odesa, Ukraine, 65113
gen.psychology@onu.edu.ua*

The article conceptualises the problems of studying psychological resources and peculiarities of interaction with animals. The content of scientific concepts that reveal the problem of the peculiarities of psychological resources of the individual in human-animals interaction is generalised. It is shown that, since in the conditions of a certain activity or process of interaction, psychological resources include its therapeutic effect, emerging feelings, and the ability to regulate the level of stress, interaction with animals can relieve stress, normalise the nervous system, and contribute to the harmonisation of interpersonal relationships. The correlations between problem-oriented coping strategy, emotion-oriented coping strategy, orientation towards avoidance, distraction and social support have been established.

It has been found that the ability of dog handlers to cope with difficult life events and recover from stress is facilitated by problem-solving copings and the control over their own experiences. The correlation between the time perspective indicator and emotionally oriented coping strategy and social support, avoidance orientation was revealed. An inverse correlation was found between the level of procrastination and emotionally oriented coping strategy, avoidance orientation, distraction, as well as a direct correlation with social support. It has been found that dog handlers in stressful conditions try to displace unwanted thoughts, emotions or find excuses to protect themselves, so they can put everything off for later, as well as suppress negative difficult experiences. It has been shown that there are also correlations between the therapeutic effect of human-animals interaction, the ability to regulate stress levels, the level of emotional balance, the dispositional optimism index, the understanding of the relationship between humans, animals and the environment, and feelings when working with dogs. It has been found that the resource model in human-animal interaction in dog handlers includes 5 components: «problem-avoiding orientation due to the connection between humans and animals», «therapeutic effect of human-animal interaction», «protective effect of human-animal connection», «feelings, faith, and human-animal interaction» and «additional resources».

Key words: psychological resources, coping strategies, procrastination, human-animal interaction, life event, dog handlers, time perspective, dispositional optimism, resistance.